

УДК 14:316.3

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v048.2024.12>**Ю. С. Нужна**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0510-4848>кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри філософії та соціології

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

О. А. АлтуховORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7592-9488>

кандидат історичних наук,

доцент кафедри політології і міжнародних відносин

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

І. В. ЖурбаORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3067-2380>

асистент кафедри філософії та соціології

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»

ФІЛОСОФСЬКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА: ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИКЛИКИ

Постановка проблеми. Актуальність дослідження філософських аспектів розвитку сучасного суспільства зумовлена глибокими трансформаціями, що відбуваються на глобальному рівні. Сучасний світ стикається з низкою викликів, таких як швидкий технологічний прогрес, глобалізація, зміни політичних структур, екологічні проблеми та соціальні нерівності. Кожен із цих факторів має значний вплив на суспільні цінності, моральні норми та етичні принципи, що потребує глибокого філософського аналізу та переосмислення.

Метою цієї статті є проведення філософського аналізу сучасних трансформацій у глобальному суспільстві, викликаних впливом швидкого розвитку технологічного прогресу, глобалізації, змін політичних структур, екологічних проблем та соціального розширення на суспільні цінності, моральні норми та етичні принципи. Автори прагнуть переосмислити ці процеси та запропонувати кроки до вирішення викликів, з якими стикається сучасне суспільство.

Виклад основного матеріалу дослідження. Глобалізація сьогодні розглядається як новий етап суспільного розвитку, що спричиняє встановлення нових ціннісних координат та якісну трансформацію принципів і структури світового порядку. Вона призводить до модернізації соціальних, політичних, економічних та державних управлінських систем, змінюючи їх функціонування і взаємодію на глобальному рівні. Такий процес сприяє інтеграції національних економік у єдину світову систему, що забезпечує вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили. «В умовах глобалізації світ вступає в нову реаль-

ність, яка вимагає від нього жити за принципами «глобального он-лайн», тобто розвиватись в унісон з іншими державами, творити глобальну державну політику відповідно до технології, апробованої вже державами-лідерами геополітичного розвитку. В результаті такого тотального впливу глобалізації змінюється специфіка розвитку світу, трансформаційно-модернізаційних змін зазнають традиційні форми соціальної організації, на зміну яким приходить глобальне суспільство, глобальне інформаційне суспільство, глобальне масове суспільство, мережеве суспільство (суспільство мережевих структур) та суспільство глобального ризику» [1].

Глобалізація сприяє інтеграції різних культур та економік, але водночас викликає питання щодо збереження культурної ідентичності та різноманітності. З одного боку, глобалізація дозволяє більшому числу людей доступ до різних культурних здобутків, з іншого – загрожує культурною гомогенізацією, що веде до втрати унікальних культурних особливостей.

Відповідно, окреслений процес обумовлює зростання транскордонних потоків інформації, товарів, капіталу та людей, що стимулює культурний обмін і взаємозбагачення. Однак така інтеграція також супроводжується тенденціями до стандартизації культурних продуктів і практик, що може призводити до домінування масової культури та маргіналізації локальних традицій. «Об'єктивна реальність сучасного світу у тому, що поступово, стираються кордони між державами, а поняття «громадянства» та «держави» переосмислюються як такі, формуючи єдиний світовий порядок на основі універсального права.

Зв'язки громадян із національними державами стають слабшими, патріотична складова нівелюється, а європейська спільнота поступово, але впевнено перетворюється на глобальне космополітичне суспільство зі спільним європейським правом та єдиним громадянством... ..Офіційно, вже єдина «Велика Європа» розпочинає активно формувати у населення глобальну загальноєвропейську наднаціональну свідомість та ідентичність, руйнуючи патріотичний чинник у світоглядних установках своїх громадян» [2].

Проблема збереження культурної ідентичності в умовах глобалізації набуває особливої актуальності для малих народів та етнічних груп, які можуть втратити свої культурні традиції та мови під впливом глобальних процесів. У відповідь на зазначені виклики деякі спільноти вдаються до практик культурного ревіталізму, спрямованих на відновлення та підтримку своїх унікальних культурних рис і спадщини.

Крім того, глобалізація впливає на економічну сферу, створюючи можливості для розвитку міжнародної торгівлі та інвестицій, але також посилюючи нерівності між країнами та регіонами. Економічна інтеграція часто супроводжується концентрацією капіталу в руках транснаціональних корпорацій, що може призводити до економічної залежності менш розвинених країн від глобальних ринків.

Розвинуті країни вже перейшли до створення нової технологічної економічної системи, тому можна вважати, що настає нова хвиля технологічних змін, яка включає в себе впровадження передових технологій, які радикально змінюють виробничі процеси, бізнес-моделі та соціальні структури. Характеристика сучасного технологічного укладу (2010–2050 рр.) включає як базові виробництва нанотехнологій «...наноелектроніку, молекулярну і нанофотоніку, наноматеріали і наноструктуроване покриття, оптичні наноматеріали, наногетерогенні системи, нанобіотехнології, наносистемну техніку, нанообладнання...» [3]. Технології стимулюють розвиток так званої четвертої промислової революції, що характеризується автоматизацією, цифровізацією та інтеграцією кіберфізичних систем у виробничі і управлінські процеси. Впровадження цих інноваційних технологій сприяє підвищенню ефективності, продуктивності та гнучкості економічних систем, дозволяючи створювати нові продукти і послуги, які раніше були неможливими.

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) дозволяє автоматизувати рутинні завдання, підвищувати ефективність виробництва та покращувати якість надання послуг. Водночас з'являються ризики, пов'язані з безробіттям, оскільки багато професій можуть стати зайвими. Крім того, використання ШІ в прийнятті рішень викликає занепокоєння

щодо прозорості, справедливості та відповідальності. Автономні системи можуть приймати рішення, які важко пояснити або обґрунтувати, що піднімає питання про етичність їх використання та можливість контролю за ними.

Біотехнології, зокрема генетична модифікація та редагування геному, відкривають перспективи для лікування хвороб, покращення здоров'я та збільшення тривалості життя. Однак ці технології також ставлять під сумнів основні етичні принципи щодо втручання в природу людини. Наприклад, можливість створення генетично модифікованих організмів та редагування людського геному може призвести до непередбачуваних екологічних та соціальних наслідків, а також до нерівності між людьми, залежно від доступу до цих технологій.

Інша важлива проблема, пов'язана з технологічним прогресом, стосується приватності та безпеки даних. Широке використання інформаційних технологій та інтернету призводить до накопичення великих обсягів персональних даних, що може загрожувати приватності та свободам громадян, якщо ці дані потраплять у неправильні руки або будуть використані недоброчесно.

Важливою складовою нової хвилі технологічних змін стає підвищення ролі стійкого розвитку та екологічних технологій. Інновації у сфері відновлюваної енергетики, енергоефективності та зеленої економіки сприяють зниженню негативного впливу на довкілля, забезпечуючи сталий розвиток і збереження природних ресурсів для майбутніх поколінь. Але при цьому, екологічні проблеми стають дедалі більш гострими, ставлячи під сумнів можливість продовження необмеженого економічного зростання. Філософські аспекти сталого розвитку включають роздуми про відповідальність перед майбутніми поколіннями, етику споживання та роль людства у природі.

Однією з ключових концепцій у філософії сталого розвитку є зобов'язання сучасного покоління зберігати природні ресурси та екосистеми для майбутніх поколінь. Тобто, «...суть екологічних загроз сталого розвитку можна звести до трьох основних моментів:

- експонентальне (експонента – крива, круто висхідна вгору) виснаження природних ресурсів (сировинних, енергетичних) і забруднення навколишнього природного середовища (атмосфери, гідросфери, літосфери, що призводить до катастрофічних наслідків на зразок «озонових дірок» тощо);

- експонентальне збільшення чисельності людства;

- несправедливий розподіл негативних екологічних екстерналій між країнами» [4].

Тобто, перед суспільством постає питання про обмеження споживання і використання ресурсів,

щоб забезпечити стійкість екосистем і запобігти виснаженню природного капіталу. Саме етика споживання стає важливою складовою філософських роздумів про сталий розвиток. Вона акцентує увагу на необхідності змінити патерни споживання, перейти від культури надмірного споживання до більш відповідального та екологічно усвідомленого підходу, що включає в себе не лише скорочення використання невідновлюваних ресурсів, а й стимулювання повторного використання, переробки та зменшення відходів.

Відповідно й роль людства у природі розглядається крізь призму антропоцентричних та екоцентричних підходів. Антропоцентризм фокусується на інтересах людини, в той час як екоцентризм ставить на перше місце цінність всіх живих істот і екосистем незалежно від їх корисності для людини. Сміслові аспекти згаданих підходів мають важливе значення для формування політик та практик, що сприятимуть сталому розвитку, зокрема, збереженню біорізноманіття та боротьбі зі зміною клімату.

Зміна клімату та її наслідки для природних та соціальних систем викликають серйозні етичні питання. Наприклад, як розподілити тягар адаптації до змін клімату між різними країнами та соціальними групами? Як визначити відповідальність за кліматичні зміни між минулими, нинішніми та майбутніми поколіннями? Ці питання потребують глибокого філософського аналізу та міжнародної співпраці для досягнення справедливих і ефективних рішень, оскільки «...відправною точкою актуалізації проблематики захисту довкілля у міжнародних відносинах є своєрідна екологічна взаємозалежність держав. Останню можна розуміти у двоякий спосіб: з одного боку – як пряму взаємозалежність, коли одна держава може безпосередньо завдати шкоди довкіллю іншої держави, зокрема через розрідження озонового шару, з іншого – як непряму взаємозалежність, коли екологічні збитки в одній державі (наприклад, ерозія ґрунтів) не зачіпають напряму довкілля іншої держави, однак наносять шкоду в інших сферах, зокрема в соціальній, коли соціальна дестабілізація в регіонах, які потерпають від ерозії ґрунтів, зумовлює міграційні процеси, які вже напряму зачіпають інтереси інших держав» [5].

Необхідно «...навчитися управляти довгочасними і великомастасштабними взаємодіями між навколишнім середовищем і розвитком суспільства, спрямованим на досягнення екологічно стійкого забезпечення благополуччя людей...» [6, с. 294], оскільки питання справедливості та рівності стають ще більш актуальними в контексті зростаючої економічної нерівності, дискримінації та виключення окремих соціальних груп.

Політичні та соціальні зміни представляють собою значущі аспекти сучасного суспільного

розвитку, які впливають на політичні структури, соціальні відносини та глобальні динаміки і включають в себе як тенденції, що прогресують впродовж тривалого часу, так і нові виклики, що виникають в умовах сучасності. Так, політичні та соціальні зміни останніх десятиліть включають підйом популізму, зміну традиційних політичних структур та нові форми соціальної мобілізації, що стає викликом для демократії, справедливості та принципу рівності у сучасному світі, оскільки «...спостерігається подальший занепад модерних політичних інституцій і класичних ідеологічних партій, вже неспроможних запропонувати адекватні сьогodenню рішення» [7].

Зростання популізму стає характерною рисою сучасного політичного ландшафту, що проявляється у зростанні підтримки популістських партій і рухів, які критикують еліти та існуючі політичні установи. Популізм все частіше апелює до «волі народу» та пропонує спрощені рішення складних соціальних і економічних проблем, що може підривати демократичні процеси та інституції. Зокрема, популістські лідери можуть вдаватися до риторики, що поляризує суспільство, ігнорує плюралізм та загрожує правам меншин.

«Хоча популізм має негативний відтінок, що дотичний до безвідповідальної політики держави, є тенденція щодо його близькості з лібералізмом та соціалізмом. Існують думки, що глобалізація стала ще одним каталізатором популізму, посилюючи нерівність у суспільствах, а отже, зростає потреба у захисті автентичного населення та самоідентифікації. Таким чином, у політичному житті багатьох країн виокремився потужний напрям, спрямований на популістське виокремлення проблематики, яка близька до... ..виборців, що свідчить про нагальну потребу посилювати існуючі демократичні інституції та проводити дієву державну політику, що має оперативно вирішувати проблеми сучасного... ..суспільства у гендерній, імміграційній, релігійній, культурній та економічній сферах» [8].

Окрім зростання популізму відбувається зміна традиційних політичних структур, що включає ерозію класичних партійних систем і виникнення нових політичних утворень, що орієнтуються на конкретні питання або інтереси. Найчастіше це пов'язано з розчаруванням громадян у традиційних політичних партіях, які не завжди здатні адекватно відповідати на виклики глобалізації, економічної нерівності та культурної ідентичності. Водночас така ситуація створює можливості для інновацій у політичній участі, включаючи нові форми прямих демократичних практик та участі громадян.

Нові форми соціальної мобілізації, зокрема через використання цифрових технологій і соціальних медіа, змінюють способи організації та

вираження громадянської активності. Цифрові платформи дозволяють швидко мобілізувати великі групи людей, поширювати інформацію та координувати дії, що посилює вплив громадських рухів на політичні процеси. Проте, це також викликає питання щодо достовірності інформації, приватності даних та потенційного маніпулювання громадською думкою. В умовах цих змін виникають важливі питання щодо природи демократії. Як забезпечити участь громадян у прийнятті рішень у суспільствах, де зростає недовіра до традиційних політичних інститутів? Як підтримувати баланс між більшою залученістю громадян і необхідністю ефективного управління в умовах, коли однією з ключових характеристик цивілізації XXI століття є стрімке зростання впливу інформаційних і комунікаційних технологій. Вони стали невід'ємною частиною повсякденного життя, кардинально змінюючи способи обробки, зберігання та передачі інформації. Від смартфонів і комп'ютерів до інтернету та соціальних мереж – ці технології постійно розширюють свої можливості, що обмежені лише винахідливістю людини.

Інформаційні технології сприяють глобалізації, надаючи можливість миттєвого доступу до інформації та знань, незалежно від географічного розташування, що забезпечує економічний розвиток, підвищуючи ефективність виробничих процесів, створюючи нові робочі місця та сприяючи розвитку цифрової економіки. Також зростає роль інформаційних технологій у формуванні суспільства знань, де інформація стає ключовим ресурсом для інновацій та наукових досліджень. «Інформаційні та комунікаційні технології стали, без перебільшення, справжньою рушійною силою світового розвитку. Безперечно й те, що інформація стала реальним соціальним ресурсом. Адже тільки вона здатна допомогти людині адаптуватися до життя в умовах невизначеності, пристосуватися до постійних змін, виробити стереотипи поведінки, що відповідають новим обставинам. Поява новітніх технологій, формування глобальних інформаційних мереж і систем уперше в історії людства відкривають не тільки технічні, але й економічні можливості зв'язати буквально кожного з кожним, об'єднати інформаційні ресурси людської цивілізації і забезпечити доступ до них будь-якій особі...» [9].

Однак цифрова епоха приносить нові етичні виклики, пов'язані з приватністю, інформаційною безпекою, а також етикою використання даних. Інтернет і соціальні мережі змінюють комунікацію та соціальні взаємодії, що впливає на моральні норми та цінності.

Приватність стала однією з ключових проблем у цифровому світі, де величезні обсяги особистої інформації збираються, зберігаються та аналі-

зуються технологічними компаніями. Використання таких даних для таргетованої реклами, політичної маніпуляції або інших комерційних цілей піднімає питання щодо згоди, прозорості та контролю над власною інформацією. Законодавче регулювання та захист прав користувачів стають надзвичайно важливими для забезпечення справедливості та довіри у цифровому середовищі.

Інформаційна безпека стає ще одним важливим аспектом, оскільки кіберзагрози, такі як хакерські атаки, крадіжка особистих даних і поширення вірусного програмного забезпечення, можуть мати серйозні наслідки для окремих осіб, організацій та цілих держав. Потреба у розробці надійних систем захисту даних, а також у підвищенні обізнаності користувачів про кібербезпеку, стає все більш актуальною.

Етика використання даних охоплює питання щодо відповідального і чесного використання інформації, зібраної про користувачів. Це включає аспекти анонімності, конфіденційності та обмеження доступу до чутливої інформації. Зокрема, алгоритми машинного навчання та штучного інтелекту, які обробляють великі дані, можуть мати упередження або створювати дискримінаційні наслідки, що піднімає питання щодо етичності та справедливості їхнього застосування.

Інтернет і соціальні мережі трансформують способи комунікації, дозволяючи миттєвий обмін інформацією та широке охоплення аудиторії. Однак це також призводить до поширення фейкових новин, дезінформації та мови ворожнечі, що може негативно впливати на суспільні настрої та політичні процеси. Вирішення цих проблем потребує розробки нових етичних стандартів для медіаплатформ і користувачів, а також зміцнення медіаграмотності населення.

Зміни в соціальних взаємодіях, викликані цифровими технологіями, також впливають на моральні норми та цінності. Віртуальна комунікація може призводити до специфічного формування моральних принципів та емпатії, втрати особистого контакту та емоційного зв'язку, оскільки «...через особливості нового виду спільнот та добровільності участі в них часто він обмежується лише умовами приєднання нового учасника до вже сформованої груп...» [10].

Все окреслене вимагає переосмислення підходів до соціалізації та виховання у цифровому середовищі, щоб забезпечити розвиток етичних і моральних якостей у нових поколіннях.

Вище зазначені тенденції змін у функціонування сучасного суспільства призводять до трансформації життєустрою людини. Індивідуалізм стає домінуючою ідеологією в багатьох суспільствах, що протистоїть традиційним колективістським підходам, що призводить до конфліктів між особистими свободами та суспільним добро-

бутом, вимагаючи нових форм соціальної домовленості.

Зростання індивідуалізму підкреслює пріоритет особистих прав, автономії та самореалізації, що є характерними рисами сучасного західного суспільства. Водночас, зазначений постулат може вступати в суперечність з колективістськими цінностями, які акцентують увагу на важливості спільнот, соціальних обов'язків і взаємодопомоги. Конфлікти між цими двома підходами стають особливо очевидними у сферах політики, економіки та соціальної етики.

На політичному рівні індивідуалізм може сприяти розвитку демократичних інституцій, які захищають права особистості та забезпечують свободу вираження. Однак, надмірний індивідуалізм може також призводити до зниження соціальної згуртованості та солідарності, що ускладнює вирішення спільних проблем і підтримку громадського порядку. Наприклад, політика, орієнтована виключно на індивідуальні інтереси, може нехтувати необхідністю інвестувати в громадські блага та інфраструктуру.

Економічно індивідуалізм стимулює підприємництво, інновації та конкуренцію, що сприяє економічному зростанню та розвитку. Водночас, це може посилювати нерівність та соціальну ізоляцію, коли індивідуальні успіхи досягаються за рахунок суспільного добробуту. Наприклад, ринок, орієнтований на максимізацію особистих прибутків, може ігнорувати соціальні наслідки, такі як безробіття або зниження доступу до основних послуг для менш забезпечених верств населення. «Майнові розшарування і нерівність, що посилюються протягом останніх десятиліть в розвинених демократичних країнах, безпосереднім чином позначаються на доступі до суспільних благ, політичних переконаннях і культурних уподобаннях громадян – нерівність породжує відмінності у повсякденних практиках і взаємодіях, продукує просторову сегрегацію і розриви колишніх соціальних зв'язків...» [11].

У соціальній сфері індивідуалізм сприяє розвитку особистої відповідальності та самостійності, що важливо для самореалізації та особистого щастя. Проте, надмірне зосередження на власних інтересах може призводити до зниження соціальної емпатії та взаємодії, що є важливими для підтримки суспільної гармонії та добробуту.

З огляду на вище зазначене щодо індивідуалізму, варто погодитися з думкою А. Колота, що «... сучасний індивідуалізм дедалі більше поєднує незалежність, самостійність, розширення можливостей самореалізації із браком стабільності, передбачуваності, стійкості стану членів соціуму, які належать здебільшого самі собі, є нічийми людьми...» [12].

Висновки. Проведений аналіз виявив, що сучасне суспільство зазнає значних змін під

впливом різноманітних факторів. Трансформації мають як позитивні, так і негативні аспекти, що вимагає їхнього ретельного філософського осмислення. Глобалізація, будучи складним і багатограним процесом, одночасно сприяє культурному збагаченню та економічному розвитку, а також створює загрози для культурної ідентичності та економічної рівності. Ефективне управління глобалізацією вимагає стратегій, що підтримують культурне різноманіття та справедливий економічний розвиток. Технологічний прогрес, хоча і відкриває нові можливості для людства, також ставить перед суспільством складні етичні та соціальні виклики, необхідність розробки нових етичних норм, правових рамок і стратегій, що враховують як потенціал, так і ризики сучасних технологій. Аспекти сталого розвитку підкреслюють необхідність комплексного підходу до вирішення екологічних проблем, що включає етичні принципи, соціальну справедливість і довгострокову відповідальність перед планетою та майбутніми поколіннями. Політичні та соціальні зміни останніх десятиліть вимагають перегляду концепцій демократії, справедливості та рівності. Сучасні суспільства повинні знайти нові форми соціальної угоди, що враховують індивідуальні свободи та суспільний добробут. Цифрова епоха приносить нові етичні виклики, що потребують комплексного підходу до розвитку етично усвідомленого цифрового суспільства.

Література

1. Войтович Р. В. Вплив глобалізації на розвиток сучасного світу. URL: <http://www.vidkryti-ochi.org.ua/2013/06/blog-post.html>.
2. Івченко Б. Ю. Патріотизм та космополітизм в умовах глобалізації (світоглядний та державно-правовий контекст). URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/63d9b0d8-86db-49a4-84ac-ea1289364654/content>
3. Дубей Ю. Теоретико-методологічні підходи до періодизації техніко-технологічного розвитку. *Вісник ХНУ імені В.Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. Випуск 12. 2000. С. 105-112. URL: <https://periodicals.karazin.ua/irtb/article/view/16826/15504>.
4. Караєва Н. В., Сегада І. В. Генезис екологічної парадигми сталого розвитку цивілізації: сутність і етапи становлення. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. URL: https://economy.kpi.ua/files/files/6_kpi_2010_7.pdf
5. Лутковська С. М. Сутність системи екологічної безпеки сталого розвитку в умовах глобальної економіки. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7767>. DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.56
6. Акоюян В. Г. Екологічний аспект стратегії сталого людського розвитку. *Гілея. Філософські науки*. 2011. Випуск 50. С. 329-335.

7. Фадеев В. Поза межі національного: соціальне уявне і космополітизм. *Ideology And Politics Journal*. № 1(17). 2021. URL: <https://www.ideopol.org/wp-content/uploads/2021/04/1.7.-UKR.-Fadееv-Article-1.pdf>.

8. Бурдюг М. Популізм як виклик демократичним процесам у Європейському Союзі. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. Випуск 1(57). 2023. URL: <http://www.socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2023/1/5.pdf>.

9. Сіленко А. Соціально-політичні наслідки інформаційної революції. *Політичний менеджмент*. № 5. 2005. С. 61–74.

10. Дзьобань О. П., Мануйлов Є. М. Віртуальні комунікації: До проблеми філософського осмислення сутності. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. № 3 (26). 2015. С. 7–20.

11. Фадеев В. Поза межі національного: соціальне уявне і космополітизм. *Ideology And Politics Journal*. № 1(17). 2021. URL: <https://www.ideopol.org/wp-content/uploads/2021/04/1.7.-UKR.-Fadееv-Article-1.pdf>.

12. Колот А. Індивідуалізація особистості та формування індивідуалізованого суспільства як феномени сучасності: наслідки та уроки. *Україна: аспекти праці*. 2014. № 2. С. 3–10. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32615157.pdf>.

Анотація

Нужна Ю. С., Алтухов О. А., Журба І. В. Філософські аспекти розвитку сучасного суспільства: тенденції та виклики. – Стаття.

У статті аналізуються філософські аспекти розвитку сучасного суспільства, зокрема глобалізація, технологічний прогрес та соціальні зміни. Мета роботи – проведення філософського аналізу сучасних трансформацій у глобальному суспільстві, викликаних впливом швидкого розвитку технологічного прогресу, глобалізації, змін політичних структур, екологічних проблем та соціального розшарування на суспільні цінності, моральні норми та етичні принципи. Автори прагнуть переосмислити ці процеси та запропонувати кроки до вирішення викликів, з якими стикається сучасне суспільство. Виклики, що виникають через швидкі трансформації на глобальному рівні, такі, як технологічний прогрес, зміни політичних структур, екологічні проблеми та соціальні нерівності, мають значний вплив на суспільні цінності, моральні норми та етичні принципи, що потребує глибокого філософського аналізу та переосмислення. Глобалізація розглядається як новий етап суспільного розвитку, який призводить до модернізації соціальних, політичних, економічних та управлінських систем. Це сприяє інтеграції національних економік у єдину світову систему, забезпечуючи вільний рух товарів, послуг, капіталу та робочої сили. Однак глобалізація також викликає питання щодо збереження культурної ідентичності та різноманітності. Автори зазначають, що глобалізація сприяє культурному обміну та взаємозбагаченню, але може призводити до стандартизації культурних продуктів і практик, що загрожує унікальним культурним особливостям. Технологічний прогрес розглядається

як фактор, що стимулює розвиток четвертої промислової революції, яка характеризується автоматизацією, цифровізацією та інтеграцією кіберфізичних систем у виробничі і управлінські процеси. Розвиток штучного інтелекту та біотехнологій відкриває перспективи для лікування хвороб і покращення здоров'я, але також піднімає етичні питання щодо втручання в природу людини та можливих соціальних наслідків. Соціальні зміни охоплюють зростання індивідуалізму, що протистоїть традиційним колективістським підходам. Це призводить до конфліктів між особистими свободами та суспільним добробутом. Індивідуалізм підкреслює пріоритет особистих прав і автономії, але може знижувати соціальну згуртованість та солідарність, що ускладнює вирішення спільних проблем. Етичні та екологічні аспекти сталого розвитку включають відповідальність перед майбутніми поколіннями, етику споживання та роль людства у природі. Антропоцентричні та екоцентричні підходи мають важливе значення для формування політик, спрямованих на збереження біорізноманіття та боротьбу зі зміною клімату. У висновках зазначається, що ефективне управління глобалізацією вимагає стратегій, що підтримують культурне різноманіття та справедливий економічний розвиток. Технологічний прогрес, хоча і відкриває нові можливості, також ставить перед суспільством складні етичні та соціальні виклики, що потребують розробки нових етичних норм, правових рамок і стратегій, які враховують як потенціал, так і ризики сучасних технологій.

Ключові слова: сучасне суспільство, глобалізація, технологічний прогрес, сталий розвиток, антропоцентричний підхід, екоцентричний підхід.

Summary

Nuzhna Yu. S., Altukhov O. A., Zhurba I. V. Philosophical aspects of the development of modern society: trends and challenges. – Article.

The article analyzes the philosophical aspects of the development of modern society, particularly globalization, technological progress, and social changes. The purpose of the work is to conduct the philosophical analysis of contemporary transformations in global society caused by the rapid development of technological progress, globalization, changes in political structures, environmental issues, and social stratification on social values, moral norms, and ethical principles. The authors aim to rethink these processes and propose steps to address the challenges faced by modern society. The challenges arising from rapid transformations at the global level, such as technological progress, changes in political structures, environmental problems, and social inequalities, have a significant impact on social values, moral norms, and ethical principles, necessitating deep philosophical analysis and reevaluation. Globalization is viewed as a new stage in social development, leading to the modernization of social, political, economic, and managerial systems. It facilitates the integration of national economies into a single global system, ensuring the free movement of goods, services, capital, and labor. However, globalization also raises questions about preserving cultural identity and diversity. The authors note that while globalization promotes cultural exchange and mutual enrichment, it can also

lead to the standardization of cultural products and practices, posing a threat to unique cultural features. Technological progress is considered to be the driving factor of the fourth industrial revolution, characterized by automation, digitalization, and the integration of cyber-physical systems into production and management processes. The development of artificial intelligence and biotechnology opens up prospects for disease treatment and health improvement but also raises ethical questions regarding interference with human nature and potential social consequences. Social changes include the rise of individualism, which contrasts with traditional collectivist approaches. This fact leads to conflicts between personal freedoms and social welfare. Individualism emphasizes the priority of personal rights and autonomy but can reduce social cohesion and solidarity, complicating the resolution of

common problems. Ethical and environmental aspects of sustainable development encompass responsibility towards future generations, consumption ethics, and humanity's role in nature. Anthropocentric and ecocentric approaches are crucial for forming policies aimed at biodiversity conservation and combating climate change. In conclusion, the authors state that effective management of globalization requires strategies that support cultural diversity and equitable economic development. Technological progress, while opening new opportunities, also presents society with complex ethical and social challenges that require the development of new ethical norms, legal frameworks, and strategies that consider both the potential and risks of modern technologies.

Key words: modern society, globalization, technological progress, sustainable development, anthropocentric approach, ecocentric approach.